

DVD

Miénk a vár!

Várkonyi Zoltán: *Egri csillagok*

Aligha árulunk el különösebb újdonságot azzal, hogy Magyarországon – gyakorlatilag függetlenül az éppen aktuális társadalmi berendezkedéstől – bizonyos költségvetési határ felett kizárólag kurzusdarabok születtek. Így van ez ma is, s forradalmi változás nem látszik sem a közeli, sem a távoli jövőben. Ilyenformán az, hogy az 1968-as keltezésű *Egri csillagok* a bevezetett tekintett konszolidáció filmje, voltaképpen huszadrangú információ – kivált, ha egy DVD kikölcsönzése vagy megvásárlása a tét napjainkban. Mondjuk az sem csoda, hogy nem volt ez másként a film bemutatója idején sem: a közönség letojta, a kritikának eszébe sem jutott ilyesmit szóba hozni; más, bár kétségkívül rokon szempontok szerint szerette vagy nem szerette – egy kis utánaolvasást persze mindenképpen megér a fogadtatása.

Mindenesetre a mozipénztáraknál tárt karokra lelt a korabeli mércével mérve bőségesen promotált alkotás, noha kevesen sejtették, hogy afféle nemzeti kesztyűbe csomagolt békejobbra csapnak bele a jegyvásárlással.

Nem, a nézők inkább biztosra mentek, Várko-

nyai beérkezett mozista volt, túl Jókai-adaptációi sikeresebb (és sikerültebb) modelljein, s ezúttal is olyan biztos kézzel sütötte el előzetes csapás-mérő patronjait (szereposztás, irodalmi alapanyag, hírverés), hogy senkiben nem maradt egy szemernyi kétség sem. A film legalább annyi kópiával indult, mint a kor tán legnagyobb honi mozisikere, a *My Fair Lady*, és annyi ideig műsoron is maradt, ami mindenképpen nagy szó: számított, volt is rá egy szó: prolongálva

(egy kis szalagra írták rá, amivel aztán átragasztották a moziplakátokat). Tessék mondani, azóta melyik nagy költségvetésű kurzusdarab tudott akár csak hasonlót is produkálni?

Ráadásul a siker példátlanul tartósnak bizonyult, átvált korokon, rendszereken – ne szépítsük, feltehetően az *Egri csillagok* minden idők legnépszerűbb magyar filmje, népszerűbb a *Hyppolit*, a *lakójánál* is. 2005-ben a királyi magyar televízió egy országos és roppant reprezentatív felméréssel szórakoztatta – ez alkalommal meglepően nagyszámú – nézőit, melyben Magyarország legnépszerűbb regényét keresték. Még ki sem derült, hogy a Gárdonyi-regény nyerte *A nagy könyv* című vetélkedőt, máris több helyütt felvetették, hogy a közönség magas hőfokú szeretetéből mennyi köszönhető a mű filmváltozatának. Sok. Noha tisztán kritikai szempontok alapján a két mű aligha mérhető össze, a regény „győztesé” nyilvánítása (ami ilyes eszközökkel nyilván kikerülhetetlen) teljesen fals eredmény lenne.

Várkonyi, de főként a művet adaptáló Nemeskürty István olyan dolgokról mondott le, nyilván a várható népszerűség (vagyis a könnyen befogadható mese) érdekében, amik a regény fő erényeinek mondhatók – ember és sorsának, gyűrűjének viszonya például egészen elhalványul Jumurdzsák elementáris gonoszságának fényében. Az átkötött szemű Bárdy György már-már a karikatúráiig vitte el alakítását, s ha jobban odafigyelünk, ugyanígy járt el – persze úgymond ellenkező irányba haladva – Sinkovits Imre és Kovács István is a hősök megformálóié. Várkonyi a látványosságok embere volt, s ez egyformán meg-

látszott művei gondos koreográfiáján és a színészvezetésén is, így ma sem maradunk híján a szükséges számú széles gesztusnak.

A film hírért ráadásul még tovább öregbítették a szívósan kitartó városi legendák is, melyek a beállítások háttérében felvillanó katonai járművekről, statisztákon fennfelejtett karórákról vagy a kamera előtt immár harmadszor ugyanabba az irányba elhaladó – tömegnek feltüntetett – ismerős janicsárokról szóltak. Aki ilyet talál ezen az egészen nagyszerű DVD-n, küldje bel! A honvédség felléptetése filmes tömegjelenetekben egyáltalán nem számított akkoriban újdonságnak, de még ritkaságnak sem, ám az már kétségtelenül a legenda kitűnő tápszerének bizonyult, hogy a film kedvéért felépítették Pilisborosjenőn az egri várat – később Jancsóról járta, hogy tavat ásított magának. De ilyesmit addig csak az *Ország-Világ* című hetilap elretentő szándékú kis színesei között találtunk, miszerint agybeteg amerikai milliomosok kövénként szállítatnak át skóciai kastélyokat az új hazába. Hát persze.

A legújabb kor *Egri csillagok*hoz tapadó híresztelése szerint a mondott – mára szinte teljes valós várrommá kopó – borosjenői objektumot hajléktalanok tömegei lakják. Elnézve világhelyzetünket, erről való tudásunk s pillanatnyi hozzáállásunk képezheti akár egy – ugyancsak magas állami hozzájárulással forgatott – remake alapját is. Valakik (rendőrök vagy szociális munkások) megpróbálják bevenni a várat. Addig is, a *Ludas Matyi* után megvan a második olyan magyar – kétségkívül kultúrtörténeti jelentőségű – filmkiadvány, amit immár lehet és érdemes is hazavinni.

- ts -

Forgalmazza a Magyar Nemzeti Filmarchívum